

НИКОЛА ВУЈЧИЋ

Уредништво Летописа: *Чини се да са развојем интјернетја и његовим ширењем постојаје уочљиво да се књижевност полако сели на сајбер просторе. Када је у иштјању проза, та селидба је довела је до настања нових жанрова (тјвитјер проза), нових начина писања (интерактивна проза) и читања (хипертекст), као и до нових комбинација читања и писања (фан-проза). Да ли ће у том прелазу/селидби у нове, виртуелне просторе поезија остати или не, или ће се, и у ком мјеру, променити?*

Никола Вујчић: Тешко је предвидети како ће се поезија снаћи у том новом простору, али мислим да ће сачувати своју суштину. Песма је специфична књижевна форма која је кроз своју историју већ доживела мноштво промена, можда и све кључне промене, па су јој остале још тек неке варијације... Али, ко зна да ли је тако.

Ја нисам од оних који у одушевљењу технолошким развојем и безбројним могућностима које нам он нуди и само писање песама подешава према њима. Трагање за креативним поетским решењима ја изводим на традиционалан начин. Поезија има моћ буђења необичних осећања и снаге у нама. У тој малој форми згуснуто је све. Осећај растапања граница између видљивог и невидљивог, између неколико стварности, реалног и иреалног, већ је у песми и не знам како би се она снашла у новом сајбер простору. У основи поезије је неизрециво и песма је, заправо, расправа о томе. Можда је управо то њена шанса да добије нову пажњу у интернетској збци. Поезија долази, пре свега, из емотивне сфере, из опажања и откривања стварности и чулног искуства. Из конкретности, из мноштва наших сусрета са реалношћу. Из опипљивог. Сајбер простор као

виртуелни, нефизички простор може да симулира своју реалност, али не верујем да је то добра грађа за песму.

Ја више волим фину праšину из књига која се стреса са страница, као да је протрчао неко ко је у њој споменут, која помало и гуши, него хладне, уштогљене, од свега очишћене странице виртуелне књиге.

Могли бисмо рећи да је модерна проза – истража за немогућом прозом. Сличан њој је имала и модерна поезија. Она је настојала да употреби песнички материјал који до тада није постојао или кога поезија прелазних времена није могла да савлада и прилагодити себи. Да ли савремена поезија има шансе да песнички савлада грађу коју јој пружа савремени свет (производе културне индустрије, доминацију финансијског сектора и Силицијумске долине, постхуманизам и постдемократију), или ће се сконцентрисати на то да опева оно што траје?

Проза има већи желудац за пробаву, а поезија је мала форма и она „повраћа” оно што не може да јој прихвати метаболизам. Она је, ипак, сконцентрисана да опева „оно што траје”, па због тога и она сама траје јер се бави суштином. Наравно, грађа песме може бити све што је у језику, што носе речи и њихове асоцијације. Што је око нас и у нама. Песма је створена од речи и њихових дубина, прави песник се односи према речима као да су живе и ставља их у однос да међусобно разговарају и да се дошаптавају. Али у суштини саме поезије обитава и нејасноћа (Маларме је препоручивао да песми треба додати мало „нејасноће”) јер песнички језик ствара свој унутрашњи, засебни, у себе затворен свет који се теже дешифрира.

Пишући свој полемички текст о песничкој линији од Поа до Валерија, Т. С. Елиот је предсказао да линија поезије коју одликује радикална естетика самосвести, оличена у чистој/ајсолућној поезији, након Валерија „више не може да буде од какве користи будућим песницима”. У сличном кључу могуће је поставити питање о користи од елиотовске линије у поезији. Да ли естетика самосвести и традиција у елиотовском смислу те речи, јесу, још увек, од користи пост-постмодерним песницима?

Сва савремена поезија је, на неки начин, повезана са свом претходном поезијом. Између осталог, поезија рађа поезију – стих се улива у стих, песма у песму као што се капљица воде улива у речни водоток. Поезија је као Аријаднина нит, то клупко се одмотава и

не прекида чувајући у себи сва времена и места кроз која клизи. Песма обухвата реалне временско-просторне релације, али и њене митске и архетипске слојеве и тајне самог постојања. Свака нова песма захтева и нова песничка средства како би настала и свака песма има свој непоновљиви тренутак настанка. За савременог песника сва та искуства могу бити само од користи.

Један од најпознатих примера размишљања о поезији јесте смањивање броја читалаца, или бар читалаца шtamпаних збирки поезије. Шта је разлог овом тренду и да ли он и на који начин повратно делује на стварање поезије?

Поезија је читалачки захтевна, она тражи стрпљивог и оданог читаоца а данас је таквих све мање. Журба се увукла у све поре нашег живота, а она врло често доноси површност у свему па тако и у читању. Све више се тражи забава, а у томе плићак поезији није место. Права књижевност не би требало да подилази укусу читалаца. Читалац се ствара, он је у симбиози са књижевношћу јер нема књижевности без читаоца и они треба да буду у високом естетском књижевном односу. Дакле, упркос свему, поезија се чита. Али кад би се према њој, и уопште према књижевности и култури, показала већа друштвена брига, сигурно би била још читанија.

Једна од најјачих метафора књижевности је одломак из Књиже о Јову у којој Јов каже: „О кад би се написале ријечи моје! кад би се ставиле у књигу! Писаљком звозденом и оловом на камену за вјечни спомен кад би се урезале!“ Да ли савремени песник још увек тежи да исписује речи урезане у камен, или се мири са судбином да је оно што записује ближе писању гранчицом по песку?

Имајући у виду време у коме живимо, савремени песник је ближи „писању гранчицом по песку“. Али и ти наоко нежни трагови могу се сачувати. И они пуно говоре и увек на други начин, пуније и сложеније. А шта ће остати „за вјечни спомен“, време увек покаже. Ниједан велики лиричар, па ни нашег времена, како каже Готфрид Бен, није иза себе оставио више од шест до осам завршених песама, остале песме занимљиве су тек са становишта његовог песничког развоја и биографије.

НИКОЛА ВУЈЧИЋ

ГОДИНА

ЗИМА

О, зимо, највише ми речи иреба да оишем
ивоју белину. Тамо џде ничеџа нема, већ је све
ивоје име. Ти знаш о нама све, а ми о иеби,
џоиово нишиа. Толико си се уџојила да у белим,
меснашим, задебљалим облицима једва
иреиознајем куће и иуи. Свеилуца џладак лед
као моје ознојено чело. И речи у себи ћуие.
Немаш шиа да видиш! Немаш шиа да изџовориш!
Само ивоје име! О, зимо, кад изџоворим
ивоје име, дах ми се леди, речи се сиишају,
зимо, ушла си у моју дрхиавицу иа се
заједно иресемо.
Мој ирозукли џлас и дрхиаво иело ирезимиће
у ивојој иишини као кромир у ираиу,
као јабуке и дуње на ормару, у свом
блажом мирису.
Као и ја, зимо, и ии си мерач времена.
Заједно извлачимо иоцрвенелу свеилоси ваире
из џодова дрвеиа као неко
далеко сећање.

ПРОЛЕЋЕ

Пролеће излази, из зиме, извире из њене воде. Гледа около!
Мокро од рођења, као младунче, сиреса са себе сирах. Поџлед је
ипросиор. Поџледај!
Надошле воде, као оџледала, носе све шио видим.
Замочваре иоља и дворишиа.
Заџлибиш се, и зацрвениш, џледајући.

Прхне ӣӣица, с̄ӣресе своју ӣромос̄ӣ.
Та вода ӣећи ће све до леӣа! Свеӣлос̄ӣ коју је сне̄з уӣијао
сад се ослободила и свуд је ӣала. Слобода је доћи ӣамо где си некад
био. Као љуска бачена у воду, знаӣи оӣс̄ӣаӣи, у силовиӣом љуљању.
Ко̄а оилакује ӣолика вода, муӣна и уморна, од ӣуӣа?
Кроз један, једини дан, ӣрошла су сва чеӣири
̄одишња доба. Земља се одазива небу, виче!
Кроз ӣуӣове и мирисе, из лелујаве, ӣрезелене ӣраве.
Гледај – жуманца маслачака обавијена зујем ӣчела ускоро ће се
ӣреӣвориш̄и у беле мехуриће, ӣуне семена као ѓовор. Веӣар је
изненада задувао.

Зелени ножеви ӣравки забодени у влажну земљу
клаӣе се додирујући скраму ӣраѓова. З̄рчене, зелене ножице
скаваца,
забелеле су се у скоку, у висини, у шуцӣӣавом ӣреӣерењу ӣрозирних
крила.

Вода ̄р̄гољаво-муӣна, цури, као да је земља
ӣроѓоворила. Тако с̄ӣиснуӣи љуӣањем на̄ло
ӣроѓоворим и ја, обнављајући ̄лас. Поља су замуњена, ӣецика и
мокра,
водена бујица је свуда ис̄ӣус̄ӣила ӣерей̄и.
Свака реч је давање имена, али и одѓвор. Гледам како свеӣлос̄ӣ
рас̄ӣе.

Пени у роси. Пена је живи ӣеӣео воде.
Врес се ӣровлачи кроз оѓраду. Мирис омамљује ваздух.
Камење од жудње за живоӣом, ӣозелени.
У олисӣале крошње уронио је веӣар,
да се одмори на ӣреӣеравом лицӣу. Нишу ̄а заљуљане ̄ране.
Пӣице се руѓају зими која је сад далеко.
Сећање ис̄ир̄ӣљује свој заборав. Тицина се ӣреӣвара
у ӣишу музику. Њен с̄ӣид је ӣакав да је
све сакрила.

ЛЕТО

Језик ӣузи као змија. Речи ће нас сјединӣи.
У с̄ӣраку да их не изѓубимо ӣуно ћемо љуӣаӣи,
слуцајући ӣсик кроз сасушену ӣраву.
Изѓоварамо имена као да их изваљујемо из већ
климавих лежицӣӣа. Блецӣи свеӣлос̄ӣ заӣечена
на врућем камењу, у зидовима, на лицӣу, у ӣољу
кроз које јуре бубе ӣражећи хлад... Шуцӣӣи лицӣе
мѓајући боје. У ӣодне, свеӣлос̄ӣ се у све усеца
као ужарена жица. Да ли је ӣако врело и небо?

Оно *цӣто* *п̄рӣӣада* *ле̄ӣу* *нес̄ӣаће* у *јесе̄њем* *мӣрису*.
У *мӣрису* *зру* *п̄лодови* као *цӣто* *речи* *зру* у *п̄ӣцӣни*.
Незрела *јабука* *искӯцава* *ме*. *Да* *ми* *је* *докӯчӣӣи*
ӣо *цӣто* *језик* *ӣаји*! *Ако* *за̄гризем* *њену* *киселкасӣу* *кору*
сударӣћу *се* *са* *време̄ном*. *Тек* *сад* *видим* *да* *је* *живо̄ӣ*
п̄олако *умира̄ње*. *Највӣше* *имам* *у* *ћӯӣању*, *а* *не* *у*
џовору. *Речи* *се* *разве̄ју* *као* *осје* *на* *ве̄ӣру*, *а* *ћӯӣање*
п̄адне *у* *ше̄жину* *зрна*. *Плаха* *п̄лева* *за̄ӣр̄ӣава* *их*.
Течно̄сӣ *же̄ље* *п̄ре̄ӣвара* *се* *у* *зној*, *и* *умор*, *који* *ме* *сӣеже*.
Ле̄ӣо *је* *сӣарос̄ӣ*, *која* *ӣраје*, *јер* *се* *свуда* *увукла*.
Сӣарос̄ӣ *која* *је* *сачувала* *п̄амће̄ње*.

ЈЕСЕН

Речи *као* *смола*, *заус̄ӣавиле* *су* *се*, *у* *свом* *лӯӣању*. *Као* *и* *ја*,
з̄ледајӯћи. *На̄гнуо* *сам* *се* *над* *з̄раном*, *кад* *је* *оберем*,
обоје *ћемо* *се* *ус̄ӣравӣӣи*. *Тако* *ӣи* *ца̄ӣӯћем*, *док* *се* *не*
бре̄цне̄ш *и* *одмакне̄ш*, *не* *верӯјӯћи* *цӣӣа* *све* *из* *цӯӣцӣавих* *речи*
може *да* *изле̄ӣи*. *Слӯцај*, *сӣабло* *хӯји* *сувим* *лӣцӣћем*
као *звоник*. *А* *онда*, *у* *п̄одне*, *п̄љусак*! *Трчим* *п̄окисао*!
Земља *зарас̄ӣа* *ӣамо* *з̄де* *је* *на̄пукла*. *Трава* *се* *за̄главила*
у *шарабама*, *верӯјӯћи* *у* *зелено*, *п̄ожӯӣела* *је*. *Здрвенила* *се*,
брӯји *и* *бриди*. *Удара* *се* *сама* *у* *хладним* *ӣаласима* *ваздуха*.
Оно *цӣто* *је* *чула* – *шуми* *на* *ве̄ӣру*. *Сама* *себи* *ца̄ӣӯће*.
Убрзо, *све̄ӣлос̄ӣ*, *као* *да* *је* *не̄цӣӣа* *заборавила*, *ус̄ӣрави* *се* *да* *боље*
види *и* *кра̄ӣким*, *разнобојним* *п̄ламеновима*, *све* *осӯци*. *Слике*
п̄раскаве, *у* *све̄ӣлуцању*, *п̄окӯшавају* *да* *се* *извуку*
из *ӣо̄г* *водено̄г* *окло̄ӣа*.

Тако *је* *и* *мене* *сан* *п̄рочис̄ӣо*:

био *сам* *сам* *са* *не̄позна̄ӣим* *људима*, *на* *далеком*, *не̄позна̄ӣом*
мес̄ӣу. *Кроз* *одц̄кринӯӣа* *вра̄ӣа* *сам* *п̄ровиривао* *и* *дӯго* *држао*
ӣу *слику*: *Ту* *ће̄ш* *ос̄ӣаӣи*! *У* *изобӣљу* *боја* *и* *п̄лодова*!
У *рас̄ӣараној* *п̄ӣцӣни*! *Неко* *виче*, *у* *речи* *сасӯшене*, *док* *их* *усне* *не*

сквасе,

желе̄ћи *да* *их* *се* *ослободи*. *Оно* *цӣто* *је* *ле̄ӣо* *заборавило*
сад *из* *сваке* *речи* *искаче*. *Или* *речи* *вӣше* *п̄рис̄ӣају*
да *кажу*. *И* *ја* *сам* *учес̄ӣвовао* *у* *ӣо̄ме* *мере̄њу*. *За̄ћӯӣим* *кад*
п̄о̄гледам *облик* *јабуке* *у* *коју* *се* *савио* *цео* *живо̄ӣ*, *као* *да* *је* *мој*,
жалел̄и *и* *цве̄ӣ*, *и* *мӣрис*, *који* *осе̄ӣӣш*, *кад* *јој* *се* *п̄риблӣжӣш*.
Који *рас̄ӣе*, *сам* *за* *себе*, *себи* *довољан*, *али* *ӣе* *вуче*.
Е̄ӣо, *учес̄ӣвовао* *сам* *у* *ӣо̄ј* *радос̄ӣи*, *као* *звук*
у *п̄аничном* *ле̄ӣу* *п̄челе*.